

บทที่ ๔

พุทธจริยศาสตร์วิเคราะห์บริโภคนิยมของคนไทย

ในบทนี้ มุ่งศึกษาพุทธจริยศาสตร์วิเคราะห์บริโภคนิยมของคนไทย ภายใต้กรอบการศึกษา ๘ ประการ คือ (๑) วิเคราะห์ความหมายของการบริโภคปัจจัย ๔ (๒) วิเคราะห์สาเหตุในการบริโภคนิยมของคนไทย (๓) วิเคราะห์ประเภทของการบริโภคปัจจัย ๔ (๔) วิเคราะห์หลักการบริโภคปัจจัย ๔ (๕) คุณค่าของการบริโภคปัจจัย ๔ (๖) วิเคราะห์ปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดจากบริโภคนิยมของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม(๗) วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับเหตุผลในฐานะผู้สนับสนุนและผู้คัดค้าน(๘) วิพากษ์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ วิเคราะห์ความหมาย

การบริโภคตามหลักพุทธจริยศาสตร์กับการบริโภคตามหลักการบริโภคนิยมของคนไทย ย่อมแตกต่างกันไปในการที่จะเข้าใจกระบวนการบริโภคอย่างลึกซึ้งซึ่งจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ความหมายของการบริโภคปัจจัย ๔ ก่อน เพื่อให้เข้าใจถึงแนวคิด เพื่อให้เห็นเหตุผลความแตกต่างของการบริโภคของทั้งสองหลัก คือหลักการบริโภคปัจจัย ๔ ของพุทธจริยศาสตร์และบริโภคนิยมของคนไทย สามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

บริโภคนิยมหมายถึงแนวคิดแบบหนึ่งที่นิยมการบริโภคเกินความจำเป็นและก่อให้เกิดผลกระทบทั้งกับตัวเองและผู้อื่นคิดแต่เพียงว่าตัวเองได้สนองความต้องการเพียงครั้งคราวเท่านั้น หรือการซื้อสินค้าตามกระแสนิยมและไม่คิดถึงเงินที่ต้องเสียไปชอบเสพอะไรแปลกๆใหม่ ๆ โดยไม่คิดว่าจะเกิดผลกระทบอะไรหรือพวกนิยมความสบายจะเสียเงินเท่าไรไม่ว่าขอให้ได้สบายไว้ก่อน^๑

การบริโภคปัจจัย ๔ แนวพุทธ หมายถึง การบริโภคปัจจัย ๔ ด้วยบริการบำบัดความต้องการเพื่อให้ได้รับความพอใจ โดยเกิดคุณภาพชีวิตขึ้น ซึ่งการบริโภคนั้นจะต้องมีจุดหมายว่าจะบริโภคเพื่ออะไรจุดหมาย ควรจะเป็นการได้มาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดด้วยการบริโภคน้อยที่สุด การลดการบริโภคและการแข่งขันให้มาแบ่งปันกันจะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของมนุษย์และสันติสุขได้^๒

^๑ ถันทนา อุดสาหลักชัย, พุทธปัญญาคู่มือสร้างปัญญา, (กรุงเทพมหานคร : กองทุน พิทักษ์ธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๘๗.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สื่อเกษตร จำกัด, ๒๕๓๔), หน้า ๖๔.

จากทฤษฎีเหตุผลดังกล่าววิเคราะห์ได้ว่า ความหมาย ของการบริโภคของคนไทย กลุ่มบริโภคนิยมและความหมายของการบริโภคตามแนวพุทธจริยศาสตร์ จัดแย้งกันอย่างชัดเจนดัง เห็นได้จากความหมายของบริโภคนิยมมุ่งแนวคิดที่สนองบริโภคปัจเจก ๔ โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพ ของชีวิตที่เกิดจากการบริโภคอย่างแท้จริงขอบเขตของแปลกๆ ใหม่ๆ โดยมีได้คิดถึงผลกระทบ หรือปัญหาตามมา การบริโภคแบบบริโภคนิยมหากสร้างความพึงพอใจได้ก็ถือว่าบรรลุความ ต้องการสนองความต้องการได้แล้ว แต่สำหรับการบริโภคปัจเจก ๔ ตามทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์ แล้วคำนึงถึงการบริโภคปัจเจก ๔ เพื่อคุณภาพของชีวิตอย่างแท้จริงมิได้มุ่งหวังเพื่อสนองความอยาก การบริโภคเชิงพุทธจึงเป็นการบริโภคโดยใช้ปัญญาให้รู้จักการบริโภคที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง อาจกล่าวได้ว่าการบริโภคเชิงพุทธเป็นการบริโภคเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้มีความ สมบูรณ์บริโภคนิยมเพื่อดำรงชีวิตอยู่ได้ มิใช่บริโภคตามกระแสสมัยใหม่เพื่อความสะดักสะบายสนอง ความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุดเหมือนกับการบริโภคนิยมของคนไทย ฯ

๔.๒ วิเคราะห์สาเหตุการบริโภคนิยมของคนไทย

การบริโภคปัจเจก ๔ เป็นพื้นฐานและเป็นการจำเป็นต่อชีวิตของมนุษย์ การบริโภค ปัจเจก ๔ นั้น การที่จะบริโภคปัจเจก ๔ ต้องมีสาเหตุในการบริโภคหรือคำถามที่ว่า ทำไมจึงต้อง บริโภค บริโภคเพื่ออะไร บริโภคเพื่อคุณค่าเพื่อศักยภาพในการเป็นมนุษย์หรือบริโภคเพื่อสนอง ความต้องการ ในทฤษฎีการบริโภคปัจเจก ๔ ผู้บริโภคย่อมมีเหตุผลในการบริโภคแตกต่างกัน ออกไป เพราะพื้นฐานของมนุษย์นั้นมีลักษณะที่มีอุปนิสัย ความต้องการที่แตกต่างกันออกไป ต่อไปจะได้วิเคราะห์สาเหตุการบริโภคปัจเจก ๔ ของคนไทย ตามทฤษฎีของพุทธจริยศาสตร์ เพื่อให้เกิดมุมมอง ของการบริโภคปัจเจก ๔ ที่กว้าง มีเหตุผล ซึ่งเป็นขบวนการทางปรัชญา เพื่อให้ มีแนวคิดที่เปิดกว้างเกี่ยวกับการบริโภค

คนไทยกลุ่มบริโภคนิยม เป็นกลุ่มบริโภคปัจเจก ๔ ด้วยการให้ความสุขสบายทางกาย และทางใจที่เกิดจากการเสพ ปัจเจกทั้ง ๔ อย่างไม่มีขีดจำกัด เกิดความสุขที่เกิดจากการเสพปัจเจก ๔ อย่างเพลิดเพลินสนองความอยากได้ คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมวิ่งตามกระแสของสังคม ขอมรับเอา เทคโนโลยีของสังคมอื่นมา เหตุผลที่คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมหันมาสนใจบริโภคเช่นนี้มีสาเหตุ หลักอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. สาเหตุภายใน

สาเหตุภายในคือ การที่มีแนวคิดที่ว่าเมื่อบริโภคแล้วทำให้สนองความต้องการหรือ ความอยากได้ สร้างความสุขกายสบายใจแก่ผู้บริโภค เป็นการสร้างคุณค่าให้แก่จิตใจ

๒. สาเหตุภายนอก

สาเหตุภายนอกคือ ค่านิยมทางสังคม คือมีแนวคิดที่ว่าคนที่บริโภคแบบบริโภคนิยม ยกตัวอย่างเช่น มีบ้านหรู รับประทานอาหารราคาแพง สวมใส่เสื้อผ้าที่แพง มีแฟน การซื้อยาที่แพง จะเป็นเหตุทำให้คนในสังคมมองว่า เป็นคนที่รวย มีอำนาจวาสนา เป็นคนที่น่าคบหาเจรจา เพราะคนไทยส่วนใหญ่มีค่านิยมดังต่อไปนี้

๑. นิยมความร่ำรวย มั่งคั่ง ทุกคนอยากจะได้ อยากจะมีทรัพย์สินเงินทอง รถยนต์ บ้าน ที่ดิน ฯลฯ คนที่ร่ำรวยจะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในสังคม และต้องการสิ่งใดย่อมได้ตามความประสงค์ เงินจะซื้อสิ่งต่างๆ ได้ ดังนั้นทุกคนจึงต่อสู้ดิ้นรน เพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่งคั่ง

๒. นิยมอำนาจ คนไทยให้ความสำคัญแก่ผู้มีอำนาจ และอยากจะเป็นคนที่มีอำนาจ ถ้าตนเองไม่มีโอกาส ก็จะส่งเสริมลูกหลานของตนให้แสวงหาอำนาจ ผู้มีอำนาจในสังคมไทยส่วนใหญ่ คือ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ราชการ ดังนั้น คนไทยจึงนิยมส่งเสริมบุตรหลานให้เข้ารับราชการ นอกจากข้าราชการแล้วผู้ที่อาจมีอำนาจอื่นๆ ได้แก่ นักการเมือง ปัจจุบัน อำนาจอาจซื้อด้วยเงิน ดังจะพบได้จากการใช้เงินซื้อเสียง เพื่อให้ได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร การซื้อตำแหน่งต่างๆ^๓

๓. บริโภคนิยม คนไทยส่วนใหญ่สนใจเรื่องการบริโภคมาก ชอบเสาะแสวงหาอาหาร รับประทานอาหาร ชอบคิดปรุงอาหารแปลกๆ รับประทาน เมื่อเปิดร้านอาหาร ใครพบร้านอาหารที่มีอาหารแปลกๆ หรือรสอร่อย ก็จะมีคนพากันไปรับประทาน แม้จะแพง หรือ ไกล เขาก็จะพยายามไปรับประทานอาหารที่ร้านนั้น อีกสิ่งหนึ่งที่พบคือ ไม่ว่าในงานพิธีใดๆ จะต้องมีการมีการกินเลี้ยงอยู่ เสมอ แม้แต่เมื่อทำงานเสร็จโปรแกรมหนึ่งๆ เรียนผ่านการศึกษาไปภาคเรียนหนึ่งๆ ก็ยังมีการเลี้ยงฉลองกัน

๔. นิยมความหรูหรา ความมีหน้ามีตา ซึ่งจะแสดงออกทางการแต่งตัวประกวดกัน การจัดงานประกวดกันว่า ใครจะจัดงานได้ใหญ่กว่า การทำบุญ ว่าใครจะทำบุญมากกว่ากัน การมีเครื่องใช้ที่ทันสมัย ราคาแพงไม่น้อยหน้ากัน^๔

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ, หน้า ๔๘.

^๔ ว.วชิรเมธี, พุทธเศรษฐศาสตร์ในโลกของการแข่งขัน. <http://www.posttoday.com/> , [๑๖ มกราคม ๒๕๕๖].

จากหลักการทั้งสองคือ สาเหตุภายในและสาเหตุภายนอกที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้คือ สาเหตุหรือเหตุผลว่าทำไมคนไทยกลุ่มบริโศคนิยมจึงเลือกที่อยากจะเป็นบริโศคนเช่นนั้น ทรรศนะ พุทธจริยศาสตร์สาเหตุของการบริโศกปัจจัย ๔ พุทธจริยศาสตร์ให้เหตุผลว่าสาเหตุของการ บริโศกปัจจัย ๒ ประการคือ ๑. ความต้องการทางกายหรือความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ๒. ความต้องการทางใจ

๑. ความต้องการทางกายหรือความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

ความต้องการทางกายนั้น เป็นไปเพื่อให้มีชีวิตตั้งอยู่ได้ เป็นประโยชน์ที่แท้จริง ได้แก่ การกิน (เพื่อแลกเปลี่ยนธาตุไปสร้างอวัยวะและเนื้อเยื่อ) การหายใจ (เพื่อเอาอากาศไปฟอก โลหิตให้สะอาด) การขับถ่าย (เพื่อเอาของเสียออกจากร่างกายไปทิ้ง มิเช่นนั้นจะเป็นพิษต่อ ร่างกาย) การนอน (เพื่อให้สมองพักผ่อน และร่างกายมีเวลาพักผ่อน โดยเฉพาะกล้ามเนื้อ ตลอดจน มีเวลาซ่อมแซมร่างกายได้ดีขึ้น) การกินยา (เพื่อรักษาโรค ฆ่าเชื้อโรค ที่จะมาทำร้ายร่างกายให้ อ่อนแอ จนถึงตั้งชีวิตได้ลำบาก) การสวมใส่เสื้อผ้าปกปิดร่างกาย (เพื่อให้ความอบอุ่นร่างกาย และ ป้องกันการขีดข่วนร่างกาย แมลงกัดต่อย และป้องกันการกระแทกสารเคมีสัมผัสโดยตรง)

๒. ความต้องการทางใจ

ความต้องการทางใจตามทรรศนะพุทธจริยศาสตร์นั้นมี ๒ ประเภท คือ ความต้องการ ทางค้นหา (ความอยาก) และความต้องการจากฉันทะ (ความชอบในสิ่งดี)เป็นความต้องการชนิดที่ เรียกว่า ตัณหา (Tanha) หรือความทะยานอยากอันมีอวิชชาเป็นรากฐาน เป็นความต้องการสิ่ง ตอบสนองปรนเปรออันไม่จำกัดเนื่องจากไม่มีปัญญาทำการพิจารณาอย่างแยกคางมากำกับ จึงทำ ให้มนุษย์มุ่งตอบสนองความต้องการตามแรงผลักดันของอัตตาของคนแต่อย่างเดียว ทำให้กิจกรรม ที่มุ่งแสวงหา (ปริเยสนา) ครอบครองและสะสมวัตถุปัจจัยเป็นไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (Unlimited) โดยมีได้คำนึงถึงเป้าหมายหรือคุณประโยชน์ที่แท้ พฤติกรรมการบริโศกที่ดำเนินอยู่จึงเป็นกิจกรรม ที่ก่อให้เกิดปัญหา (ความทุกข์) ต่อชีวิตของมนุษย์สังคมและธรรมชาติ เมื่อพิจารณาถึงประเด็นเรื่อง ความต้องการ (Demand) ของมนุษย์ในทัศนะของพุทธปรัชญาต้อง ยอมรับว่า โดยธรรมชาติแล้ว ความต้องการของมนุษย์นั้นมีอยู่อย่างไม่จำกัด (Unlimited want) ในพุทธศาสนานั้นมีพุทธภาษิต เปรียบเปรยว่าด้วยความเข้าใจในความต้องการอันไม่จำกัดนี้ว่า “นัตถิ ตัณหา สมา นทิ” นั่นคือ แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี เพราะว่ามีน้ำนั้นบางโอกาสบางเวลายังมีเวลาที่เต็มได้แต่ความต้องการ ของมนุษย์นั้นไม่มีวันเต็ม หรือที่ว่า “ภูเขาทองคำล้วนมีสีสุก ถึงสองเท่าที่ยังไม่พอแก่บุคคลหนึ่ง

ตัณหาเป็นความต้องการอยากลิ้มลอง รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ธรรมารมณ์ เช่น อยาก เห็นรูป เห็นภาพสวย อยากได้กลิ่นหอมๆ น้ำหอมดีๆ ดังๆ อยากได้ยินเสียงไพเราะๆ อยากสัมผัส นุ่มๆ อยากได้รับการเอาอกเอาใจตอบสนองธรรมารมณ์ ใจที่ต้องการคือ อยากเป็นเจ้าของสิ่งนั้น

และอยากลิ้มลองบริโภคสิ่งนั้น การบริโภคด้วยตัณหานี้มักต้องลงทุนลงแรงและใช้เงินมาก เช่น ภาพศิลปะราคาแพง รถยนต์คันโก้ เครื่องเสียงอย่างดี เฟอร์นิเจอร์ที่สัมผัสแล้วมันนุ่ม น้ำหอมอย่างดี

ความต้องการที่เรียกว่าฉันทะ (Chanda) ซึ่งเป็นความต้องการที่มีวิชาอันเกิดจากการใช้ปัญญาเป็นตัวนำทำการพิจารณาอย่างรอบคอบแบบคายแล้วจึงทำการบริโภค ด้วยความต้องการอันมุ่งตรงไปสู่เป้าหมาย หรือ อุดมคติที่แท้จริงของชีวิต เพื่อสร้างคุณภาพของชีวิต สังคมและธรรมชาติเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในระดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไป การบริโภคในขั้นนี้จึงเป็นการตอบสนองต่อความต้องการที่มีขีดจำกัด (Limited want) และยากที่จะก่อให้เกิดปัญหา (ทุกข์) ขึ้น ตลอดจนจะเป็นพลังชักจูงนำชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมายอันดีงามการสร้างความต้องการแบบฉันทะขึ้นจึงเป็นพลังและตัวขับเคลื่อนความต้องการหรือความทะยานอยาก (ตัณหา) ด้วยปัญญารู้เท่าทัน และถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นในการเผชิญหน้ากับปัญหาของการกระตุ้นความต้องการอันไม่จำกัดของมนุษย์ในสังคม ปัจจุบันภายใต้การครอบงำของสังคมบริโภคนิยม เนื่องจากการแสวงหาความพึงพอใจหรือความสุขจากการครอบครอง สะสม และบริโภคด้วยตัณหานี้เป็นความสุขที่ตั้งอยู่บนฐานของการเบียดเบียน สังคมเต็มไปด้วยความเดือดร้อนวุ่นวายของวิกฤตการณ์ที่หาทางออกไม่ได้ ขณะเดียวกันมนุษย์ก็ต้องเผชิญกับปัญหาสภาวะแวดล้อมและระบบนิเวศน์ อันเนื่องมาจากขีดจำกัดและผลกระทบของธรรมชาติก็ถูกขูดรีดและนำมารับใช้ต่อความต้องการอันไม่จำกัดนี้ไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความต้องการทางใจด้านฉันทะนั้น เป็นความชอบในสิ่งดี เป็นความต้องการที่จะพ้นทุกข์ ต้องการศึกษาจิตใจตนเอง ไม่จำเป็นต้องซื้อหา แต่ต้องลงทุนลงแรงตัวเอง ในเรื่องความอดทน และขยันหมั่นเพียร จนเกิดความรู้จริงแห่งธรรมชาติ ซึ่งสุดท้ายจะบริโภคสุขที่เกิดจากความอึดใจต่อความสว่าง สะอาด และสงบ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ขั้นสูงสุด^๕

จากทั้งสองเหตุผลดังกล่าว คือเหตุผลการบริโภคปัจจัย ๔ ของพุทธจริยศาสตร์และเหตุผลการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมวิเคราะห์ได้ว่าสาเหตุของการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีอยู่ ๒ สาเหตุคือ สาเหตุภายในและสาเหตุภายนอก สาเหตุภายในคือ ความสนองความอยากที่เกิดจากการบริโภค ความอยากที่จะบริโภคปัจจัย ๔ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจเกิดความสุขสบาย สาเหตุภายนอกเป็นสาเหตุที่เกิดจากค่านิยมที่คนในสังคมเข้าใจว่า

^๕ บุญมี แท่นแก้ว, ญาณวิทยา ทฤษฎีความรู้ ชุดปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : ธนาคารพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๕.

การบริโภคปัจจัย ๔ แบบบริโภคนิยมถ้านุคคลใดบริโภคปัจจัย ๔ ด้วยราคาแพง สบายหรือนในสังคมก็จะเชิดชูนับถือ หากวิเคราะห์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์แล้ว สาเหตุหรือเหตุผลในการบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม ทรรศนะพุทธจริยศาสตร์มีเห็นด้วยการที่ให้เหตุผลเกี่ยวกับการบริโภคว่า บริโภคเพื่อสนองความอยากและบริโภคเพื่อให้สังคมภายนอกคิดว่าตนเองเป็นผู้มีฐานะร่ำรวย มีอำนาจวาสนา พุทธจริยศาสตร์เห็นด้วยกับการบริโภคปัจจัย ๔ โดยการใช้ปัญญาพิจารณา ก่อนการที่จะบริโภคปัจจัย ๔ ให้รู้จักคุณค่าที่เกิดจากการบริโภคเพื่อคุณภาพของชีวิต บริโภคปัจจัย ๔ เพื่อความดำรงอยู่แห่งชีวิต ทรรศนะพุทธจริยศาสตร์เห็นว่าการที่คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีแนวคิดเช่นนี้ เป็นแนวคิดที่อาจสร้างความสุขได้อยู่ในระดับหนึ่ง แต่ความสุขที่คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมที่ได้จากการบริโภคปัจจัย ๔ เป็นความสุขชั่วคราวเท่านั้น หากคนไทยอยากมีความสุขต้องรู้จักใช้ปัญญา มีแนวคิดที่กว้างไกลให้รู้จักเลือกบริโภคปัจจัยตามความเหมาะสมและความจำเป็นตามสมควรแก่ชีวิต

๔.๓ วิเคราะห์ประเภทของการบริโภคปัจจัย ๔

ประเภทของการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีอยู่ ๔ ประเภทคือ

๑) อาหาร หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ นำมาเลี้ยงร่างกายประจำวัน ตั้งแต่เกิดจนตาย อาหารจึงเป็นมีความสำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์

๒) เครื่องนุ่งห่ม หมายถึง เสื้อผ้าสำหรับสวมใส่ เพื่อปกปิดร่างกาย ให้ดูสวยงาม เพราะร่างกายของมนุษย์สกปรกและน่าเกลียด นอกจากนั้นเสื้อผายังช่วยป้องกันการรบกวนของแมลงและสัตว์อื่น ๆ

๓) ที่อยู่อาศัย หมายถึง บ้านเรือน ที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยพักผ่อนหลับนอน หลบแดด หลบฝน และป้องกันอันตรายจากสัตว์น้อยใหญ่ ที่จะมารบกวนหรือทำร้ายในเวลากลางวันและกลางคืน

๔) ยารักษาโรค หมายถึง พืชที่เป็นสมุนไพรต่าง ๆ แล้วนำมาสกัดเป็นยารักษาโรค เพื่อนำมารักษามนุษย์ ที่เจ็บไข้ หรือป่วยเป็นโรคต่าง ๆ ให้หายจากความทุกข์ทรมาน ในการป่วยของโรคนั้นๆ^๖

^๖ พระปลัดประสาร จิตฺตมฺโม และคณะ, ประมวลพระพุทธรูปบุญดีจริยวินัยรวบรวมจากพระไตรปิฎก, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เฟื่องฟู พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๘.

สำหรับประเภทของการบริโภคนั้น ตามทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์ก็มี ๔ ประเภท เช่นเดียวกัน แต่มีสิ่งที่น่าวิเคราะห์หรือตั้งข้อสังเกตอย่างหนึ่งคือ ตามทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์ นอกจากจะมีประเภทของการบริโภคของการบริโภคคือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคแล้ว ยังแยกประเภทของการบริโภคปัจจัย ๔ ไว้อย่างคลุมก่่าวคือมีประเภทการบริโภคปัจจัย ๔ ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ พุทธจริยศาสตร์ได้วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างเห็นได้ชัดประเภทของการบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมจะเน้นสำหรับกลุ่มบริโภคนิยมเท่านั้น ไม่สามารถใช้กับกลุ่มคนในสังคมทุกกลุ่มได้ เป็นเพียงเฉพาะกลุ่มเท่านั้น แต่ประเภทของการบริโภคแนวพุทธสามารถใช้ได้กับคนทุกกลุ่ม ทุกวัย ทุกวรรณะ จะเห็นได้ว่า ประเภทของการบริโภคปัจจัย ๔ แนวพุทธมีคุณค่ากับคนทุกชั้น ทุกวัย ทุกสถานะ ไม่ว่าจะเป็นใคร อยู่ในฐานะอะไร ก็สามารถนำหลักการบริโภคปัจจัย ๔ ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดได้

๔.๔ วิเคราะห์หลักการบริโภคนิยมของคนไทยตามทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์

หลักการบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีหลักการที่แตกต่างจากการบริโภคตามหลักพุทธจริยศาสตร์ การบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีหลักการบริโภคที่มีลักษณะเป็นแบบสมัยใหม่ในยุคที่มนุษย์กำลังพัฒนาเทคโนโลยี บริโภคนิยมชอบตามกระแสสมัยใหม่ ตามแฟชั่น ที่สังคมสมัยใหม่ยอมรับ ลักษณะของบริโภคนิยมจึงเป็นการสร้างความต้องการทางจิตใจอย่างไม่มีขีดจำกัด ต่อไปจะได้วิเคราะห์หลักการบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมกับการบริโภคตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อให้เห็นข้อแตกต่าง เห็นแนวคิด จุดมุ่งหมาย ของหลักการบริโภคปัจจัย ๔ ทั้งสองหลักการ ดังนี้

พุทธจริยศาสตร์กับการบริโภคอาหาร

คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมชอบรับประทานอาหารราคาแพง นิยมแบบตะวันตก เช่น อาหารฟาสต์ฟู้ด (Fast food) เพราะเป็นอาหารที่สะดวกและอร่อยจากการเติมสารเคมีลงไปทำให้คนติดในรสชาติอร่อย เกิดการกินอาหารตามใจปากจนลืมนึกความลำบากที่จะตามในภายหลังซึ่งเป็นโทษภัยของอาหารที่จะตามมา และการกินอาหารตามกระแสนิยมนี้เหมือนเป็นการแสดงถึงความทันสมัย

ตามทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์เห็นว่าหลักการบริโภคอาหารของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเป็นการบริโภคเพื่อสนองความอยากที่เกินความจำเป็นการบริโภคตามหลักพุทธจริยศาสตร์ในเรื่องการบริโภคอาหารมีหลักการในบริโภคอาหารเพื่อการดำรงอยู่แห่งชีวิต เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปได้เท่านั้น มิใช่เป็นการบริโภคเพื่อเล่น เพื่อมัวเมา เพื่อประดับตกแต่ง ทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์มีหลักการในการบริโภคอาหารอยู่ว่า กินเพื่ออยู่ มิใช่อยู่เพื่อกิน แต่การบริโภคอาหารของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีลักษณะอยู่เพื่อกิน เพื่อเสพ เพื่อสนองตัณหา (ความอยาก) อย่างเดียวโดยมิได้

คำนึงถึงประโยชน์และโทษของการบริโภคที่เกินความจำเป็น เพราะฉะนั้นพุทธจริยศาสตร์จึงคัดค้านการบริโภคอาหารแบบนี้ ซึ่งตามทฤษฎะพุทธจริยศาสตร์มีมุมมองว่า การบริโภคอาหารการที่จะได้คุณค่าที่แท้จริงต้องบริโภคอาหารเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปได้ไม่ให้ชีวิตเกิดความลำบากมากนัก

พุทธจริยศาสตร์กับการบริโภคเครื่องนุ่งห่ม

คนไทยกลุ่มบริโภคนิยม นิยมบริโภคเครื่องนุ่งห่มคือ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ที่สวยงาม มีราคาแพง นิยมแฟชั่นใหม่ๆ เสื้อผ้าที่สวมใส่ จะเป็น แบรินด์เนม จากต่างประเทศมีราคาแพง ดังเห็นได้จากการแต่งกายในปัจจุบัน การแต่งกายของกลุ่มบริโภคนิยมจะสังเกตได้ว่ามิได้บริโภคเพื่อป้องกันความหนาว ความร้อน ปิดบังกายเท่านั้น แต่มีแนวคิดเพื่อ ความสวยงาม การยอมรับจากสังคมด้วย การบริโภคใช้สอยเครื่องนุ่งห่มของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม จึงเป็นการบริโภคแบบเห็นความสำคัญแก่วัตถุมากกว่าจิตใจ^๓

ตามทฤษฎะพุทธจริยศาสตร์เห็นว่า หลักการบริโภคเครื่องนุ่งห่มของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมิได้บริโภคเครื่องนุ่งห่มเพื่อวัตถุประสงค์ที่แท้จริง การใช้สอยเครื่องนุ่งห่มของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมขัดแย้งกับทฤษฎะการบริโภคเชิงพุทธ พุทธจริยศาสตร์ได้วางหลักการบริโภคเครื่องนุ่งห่มไว้ เพื่อปกปิดร่างกายป้องกันความหนาว ความร้อน ช่วยบรรเทาจากอันตรายจากสัตว์ร้ายต่างๆ เป็นคุณค่าที่แท้จริงตามวัตถุประสงค์การบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมิได้บริโภคเครื่องนุ่งห่มตามหลักการของพุทธจริยศาสตร์ พุทธจริยศาสตร์มีแนวความคิดอยู่ว่าบริโภคเครื่องนุ่งห่มเพื่อปกปิดร่างกายมิใช่เครื่องนุ่งห่มเพื่อความโก้ สวยงาม ความโก้ ความสวยงามมิใช่คุณค่าที่แท้จริงของการบริโภคเครื่องนุ่งห่ม

พุทธจริยศาสตร์กับการบริโภคที่อยู่อาศัย

คนไทยกลุ่มบริโภคนิยม นิยมบริโภคใช้สอยที่อยู่อาศัย สร้างบ้านเรือนที่หรูหราใหญ่โต มีราคาแพง ชอบประดับตกแต่งให้เกิดความสวยงาม บ้านในปัจจุบันชอบติดแอร์ ซึ่งในยุคสมัยแต่ก่อนไม่มีการติดแอร์ สร้างความสะดวกสบายให้แก่มนุษย์ผู้อยู่อาศัย สังเกตจากวัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้านเรือนจะมีราคาแพงและหายาก คนไทยกลุ่มบริโภคนิยม นิยมสร้างบ้านให้

^๓ แสง จันทรงาม, พระพุทธศาสนาจากพระโอษฐ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๔๔), หน้า ๕๐.

ความสำคัญกับความสวยงามเป็นหลัก นิยมรับเอาการสร้างที่อยู่อาศัยแบบตะวันตกมากขึ้นดังเห็นได้จากโครงการบ้านจัดสรรต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคมไทย^๔

ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เห็นว่าหลักการบริโภคที่อยู่อาศัยของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเป็นการบริโภคผิดวัตถุประสงค์ตามหลักความต้องการของมนุษย์และผิดหลักตามวัตถุประสงค์ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มีหลักการบริโภคที่อยู่อาศัยเพื่อป้องกันลม ฝน แดด เพื่อป้องกันสัตว์อันตรายต่าง ๆ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มีเห็นด้วยกับการบริโภคที่อยู่อาศัย สร้างที่อยู่อาศัยใหญ่โต หรูหรา มากเกินไป คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมนิยมสร้างบ้านที่ใหญ่โตเกินความจำเป็น ราคาแพงแต่ทำไมนิยมไปนอนในโรงแรม เป็นคำถามที่น่าคิดเช่นกัน ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ให้สร้างที่อยู่อาศัยตามความจำเป็นและเหมาะสม สร้างที่อยู่อาศัยเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุดและเกิดประโยชน์ให้มากที่สุด ทฤษฎีดังกล่าวมิได้หมายความว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มิได้ให้สร้างบ้านใหญ่โต หรูหรา หากมีความจำเป็น ความเหมาะสม แก่ความเป็นจริง เหมาะสมแก่ฐานะ ก็สามารถสร้างได้ เพราะฉะนั้น การบริโภคที่อยู่อาศัยตามแนวทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ จึงเป็นการบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานเน้นการบริโภคที่อยู่อาศัยตามความเหมาะสม และเป็นคุณค่าที่เกิดจากการบริโภคที่อยู่อาศัยอย่างแท้จริง

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กับการบริโภคยารักษาโรค

หลักการบริโภคยารักษาโรคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม ชอบบริโภคยารักษาโรคที่มีราคาแพง ชอบตามสังคมตะวันตก ปัจจุบันยารักษาโรคมีมากมายดังเห็นได้จากสื่อโฆษณา ยารักษาโรคนี้มีหลายประเภทด้วยกันมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ปัจจุบันมียาที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่น ยารักษาความอ้วน ยารักษาทำให้หุ่นดี ยารับประทานแล้วทำให้ผิวขาว นี่เป็นแฟชั่นใหม่ในยุคบริโภคนิยม กลุ่มบริโภคนิยมมักบริโภคเพื่อเสริมความสวยงาม เพื่อให้ร่างกายสมบูรณ์ บางครั้งเมื่อพิจารณาถึงเกินความจำเป็น แต่การบริโภคเช่นนี้ก็สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภคเป็นอย่างดี จะสังเกตได้ว่า การบริโภคยาของกลุ่มบริโภคนิยมมิได้บริโภคยาเพราะรักษาโรคแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังบริโภคยาเพื่อความสวยงาม เพื่อทำให้เกิดคุณค่าทางสังคมอีกด้วย

ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เห็นว่าหลักการบริโภคยารักษาโรคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมิใช่เป็นไปเพื่อรักษาโรค กลุ่มบริโภคนิยมมักนิยมบริโภคยารักษาโรคตามกระแสสังคมสมัยใหม่ สื่อโฆษณายาชนิดไหนดีก็เลือกบริโภคยาชนิดนั้น การบริโภคยาจึงเป็นไปตามกระแส โดยมีได้คำนึงถึงโทษของยาชนิดต่าง ๆ การบริโภคยาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เห็นว่า

^๔ ไซย ฌ พล อัครสุกเศรษฐ์, **ปรัชญาแห่งชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : เกล็ดไทย, ๒๕๔๖), หน้า

บริโภคนิยมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ความเจ็บปวด สิ่งนี้เป็นคุณค่าที่แท้จริงตามหลักการบริโภคนิยมเชิงพุทธ พุทธจริยศาสตร์มีเห็นด้วยกับการบริโภคนิยมที่มีวัตถุประสงค์ที่นอกเหนือไปจากหลักการดังกล่าว เพราะมีใช้คุณค่าที่แท้จริงที่เกิดจากการบริโภค

จากแนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของหลักการบริโภคทั้งสอง หลักการ และเป็นแนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ที่มีต่อหลักการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่ม บริโภคนิยม ซึ่งพุทธจริยศาสตร์คัดค้านกับหลักการดังกล่าวเพราะมีแนวคิดที่สวนกระแสกัน อย่าง เห็นได้ชัด คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมอาจมีเหตุผลแนวคิดว่าการบริโภคแบบบริโภคนิยมสร้างความ สุขกายสบายใจให้แก่มนุษย์ได้เป็นอย่างดี แต่พุทธจริยศาสตร์ก็มีมุมมองอยู่ว่าหากคนไทย กลุ่มบริโภคนิยมยังมีการบริโภคปัจจัยเช่นนี้อยู่ โทษอย่างมหันต์ ก็อาจเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคได้ เช่นกัน

๔.๕ ปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดจากการบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม

ปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดจากการบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีมากมาย ปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดจากการบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมทำให้นักศึกษามีหลักจริยธรรม หรือหลักประพฤติปฏิบัติที่ดีงามเสื่อมถอยลงไปสร้างผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และปัญหามนุษย สังคมไทยของเราได้พยายามพัฒนาเปลี่ยนจากประเทศที่กำลังพัฒนาไปเป็น ประเทศที่พัฒนาแล้วโดยการรับเอาเทคโนโลยีค่านิยมวัฒนธรรมรูปแบบการศึกษาและรูปแบบการ บริโภคเป็นต้นมาจากประเทศตะวันตกเพราะเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะสามารถพัฒนาประเทศชาติไปสู่ ความเจริญทัดเทียมกับต่างชาติได้แต่สิ่งที่แพงมากกับความเจริญเหล่านี้คือผลกระทบมากมายที่จะ เกิดขึ้นกับประเทศชาติของเราเนื่องด้วยเรานำสิ่งเหล่านั้นมาทั้งหมดโดยไม่ได้อภิปรายว่าสิ่ง เหล่านี้เหมาะสมกับสังคมประเทศไทยของเราหรือไม่แล้วมันจะส่งผลกระทบต่อประเทศของเราอย่าง มากมายสิ่งต่างๆ ทั้งหมดที่ประเทศไทยรับมาจากสังคมตะวันตกล้วนมีผลทำให้วัฒนธรรมการ บริโภคของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมากกลายเป็นสังคมบริโภคนิยมซึ่งคน ไทยได้ยึดถือวัฒนธรรมการบริโภคนิยมเป็นเหมือนวิถีการดำเนินชีวิตเลยทีเดียวโดยไม่คำนึงถึง ความเหมาะสมในด้านต่างๆทั้งทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เช่นฐานะ ฯลฯ หรือวัฒนธรรมพื้นฐาน ของประเทศชาติเป็นต้นดังนั้นการยึดถือปรัชญาบริโภคนิยมนี้ก็ส่งผลกระทบหรือผลกระทบมากมาย หลายด้านด้วยกัน การบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมได้สร้างปัญหาทางจริยธรรมมี ผลต่อการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ขาดหลักจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิด

^๕ พระเชื่อง ปันหน่งเพชร, “การบริโภคปัจจัย ๔ ของพระภิกษุสงฆ์: ข้อพิจารณาทางจริยธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๕๔.

จากการบริโภคนิจัย ๔ เกินความจำเป็น ฟุ่มเฟือยจึงทำให้คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมต้องดิ้นรนแข่งขันกับคนในสังคม การดิ้นรนเช่นนี้ อาจทำให้ขาดจริยธรรมในการรับผิดชอบหน้าที่ เช่น หน้าที่ดูแลครอบครัวที่ดี หน้าที่ที่มีต่อสังคมส่วนรวม ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่าง ปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดจากบริโภคนิยม ดังนี้^{๑๐}

(๑) ปัญหาความแตกร้างในครอบครัว

ครอบครัวนับว่าเป็นสถาบันมูลฐานของสังคม สมาชิกของสังคมทุกคน ก็ถือกำเนิดเกิดจากแต่ละครอบครัวนั่นเอง และเป็นสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวคนมากที่สุด กลุ่มบริโภคนิยมสร้างปัญหาทางจริยธรรมอย่างเห็นได้ชัดอย่างหนึ่งก็คือ ขาดจริยธรรมในการรับผิดชอบครอบครัว ทำให้เห็นแก่ตัว กลุ่มบริโภคนิยมบริโภคนิจัย ๔ เกินความจำเป็น เป็นการสร้างความแตกร้างให้กับสมาชิกภายในครอบครัวได้ เพราะแม้แต่มวลหมู่หลงการบริโภคนิจัย ๔ เมื่อไม่รู้จักรับการบริโภคที่ดี หน้าที่ในการรับผิดชอบครอบครัว หรือการบริหารการบริโภคนิจัย ๔ ในครอบครัวที่ดี ปัญหาทางจริยธรรมก็เกิดขึ้นอย่างแน่นอน บริโภคนิยมทำให้มนุษย์มีความเป็นปัจเจกชนมากขึ้น ด้วยกล่าวคือ การบริโภคจะเข้ามาแทนที่ “ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์” เนื่องจากรูปแบบชีวิตประจำวันของคนสมัยใหม่จะถูกตัดขาดจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่พี่น้องเครือญาติศาสนาเพื่อนที่ทำงานหรือแม้กระทั่งผู้คนบนท้องถนน

(๒) ปัญหาอาชญากรรมและทุรกรรม

การบริโภคนิจัย ๔ กลุ่มบริโภคนิยมได้สร้างปัญหาทางจริยธรรม คือ ปัญหาอาชญากรรมและทุรกรรม ดังเห็นได้จากสังคมปัจจุบันเช่น การขโมย ปล้นจี้ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ได้เกิดขึ้นในสังคมไทย ปัญหาทางจริยธรรมที่กล่าวมาเป็นผลกระทบมาจากกลุ่มบริโภคนิยมส่วนหนึ่ง เพราะกลุ่มบริโภคนิยมจะพยายามแสวงหาบริโภคนิจัย ๔ เพื่อการได้มาซึ่งบริโภคนิจัย ๔ แบบราคาแพงหรูหรา เป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการได้ การบริโภคแบบบริโภคนิยมนี้ เมื่อไม่รู้จักรับประมาณในการบริโภคนิจัย ๔ ปัญหาหนี้สิน ปัญหาในการใช้จ่ายย้อมตามมานานอน เมื่อเป็นหนี้สิน ไม่มีรายได้เพียงพอ อาจทำให้ตัดสินใจในทางที่ผิด เกิดการปล้นจี้ในสังคม ซึ่งเป็นเหตุก่อฉนวนทำให้สังคมมนุษย์เดือดร้อนวุ่นวาย

(๓) ปัญหาจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องของเทคโนโลยีการผลิตและการบริโภคบวกกับการสื่อสารยุคไฮเทคที่ทำให้การรับรู้ข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและทันทีได้ทำให้ชีวิตของผู้บริโภคและการผลิตเกิดการสับสนเพิ่มขึ้นทุกทีเนื่องจากไม่สามารถแยกแยะได้ว่าควรตอบสนอง

^{๑๐} May, Larry and Sharratt, Shari Collins, Ed. Applied Ethics, A Multi cultural Approach.

(Englewood Cliffs: Prentice-Hall. 1994), p. 4.

ความต้องการในวันนี้หรือจะช่วยกันถนอมรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมวันนี้และวันข้างหน้า ด้วยการเพิ่มความระมัดระวังในการเลือกซื้อเพื่อให้มีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดบ่อยครั้งที่จะพบว่าทางเลือกที่คนส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกคือการตอบสนองความต้องการเฉพาะหน้าตามกระแสและอิทธิพลของการโฆษณาในสังคมข่าวสารปัญหาที่เกิดขึ้นนี้เองที่เป็นผลมาจากพฤติกรรมการผลิตและการบริโภค นับแต่อดีตจนถึงทุกวันนี้ซึ่งผู้ที่อยู่ในข่ายที่จะต้องรับผิดชอบต่อปัญหาโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ก็คือผู้บริโภคและผู้ผลิตนั่นเองผู้บริโภคมีส่วนอย่างมากต่อการทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในทุกด้านในธุรกิจการผลิตสาขาผู้ผลิตมุ่งจะให้เกิดผลผลิตและบริการที่จะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่กำลังเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่องการบริโภคและการใช้บริการที่ขาดความเข้าใจและขาดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมก็จะกลายเป็นกำลังสนับสนุนให้ผู้ผลิตที่ขาดความระมัดระวังและขาดความรับผิดชอบต่อการผลิตทำการผลิตได้โดยใช้สิ่งแวดล้อมเป็นที่รองรับการถ่ายเทของเสียและของเหลือทิ้ง

จากการผลิตจนก่อให้เกิดการเสื่อมโทรมของระบบนิเวศในที่ต่าง ๆ ได้อีกทั้งในกิจกรรมการบริโภคของผู้บริโภคเองก็มีการปล่อยและถ่ายเทของเสียลงสู่สิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวางและเป็นปริมาณมากด้วยเช่นกันในระบบของการบริโภคนิยมนี้การแข่งขันเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งกล่าวคือภายใต้ลัทธิบริโภคนิยมปัจจุบันที่มีระบบตลาดเสรีเป็นแรงขับเคลื่อนจะมีสภาพเสมือนหนึ่งในการอนุญาตให้มีการใช้หรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเสรีเมื่อเป็นเช่นนี้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะถูกทำลายอย่างรวดเร็วในขณะที่การแข่งขันเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติในประเทศโลกที่สามเข้มข้นขึ้นจนพรหมแดนทุกประเทศก็ถูกเปิดออกต้อนรับสินค้าวัฒนธรรมข้ามชาติโดยมีสิ่งบันเทิงผ่านดาวเทียมเป็นหัวขบวน จะเห็นได้จากการโฆษณาของรัฐบาลฟิลิปปินส์ในนิตยสารฟอร์จูนที่กล่าวว่า“เพื่อดึงดูดบริษัทต่างๆ อย่างบริษัทคุณ เราได้ถล่มภูเขาทั้งตัดโค่นป่าถล่มแหล่งน้ำธรรมชาติย้ายแม่น้ำลำธารอพยพเมือง เราทำทั้งหมดนี้ก็เพื่อให้ง่ายสำหรับคุณที่จะมาลงทุนทำธุรกิจที่นี่กับเรา” จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติก็เป็นส่วนหนึ่งในการทำลายสิ่งแวดล้อมและเมื่อทำการดึงดูดต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในประเทศของตนได้แล้วก็ยังคงมีการทำลายทรัพยากรไปอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปใช้ในการผลิตที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และสุดท้ายธรรมชาติก็ต้องเป็นที่รองรับสิ่งที่เป็นสิ่งเน่าเสียจากการผลิตและการบริโภคที่มนุษย์ไม่ต้องการแล้วกล่าวได้ว่าการบริโภคไม่รู้จักพอของมนุษย์ได้ทำลายธรรมชาติหรือระบบนิเวศในทุกๆ ขั้นตอนเลยทีเดียวตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มผลิตก็ทำลายแล้วจนกระทั่งบริโภคเสร็จก็ทำลายไปไม่รู้เท่าไรแล้วดังจะเห็นได้จากพื้นฐานที่ป่าไม้ที่ลดจำนวนลงเรื่อยๆ แม้กระทั่งพันธุ์ไม้หรือพันธุ์สัตว์บางจำพวกก็ลดจำนวนลงจนกระทั่งสูญพันธุ์ไปในที่สุด จากที่กล่าวมานี้ ปัญหาทางจริยธรรม เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหา

อาชญากรรมและทุรกรรม ปัญหาทางจริยธรรมสิ่งแวดล้อม เป็นผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคนิยมอย่างเห็นได้ชัด^{๑๑}

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทรรศนะพุทธจริยศาสตร์ ไม่เห็นด้วยกับการบริโภคปัจจัย ๔ แล้วเกิดปัญหาทางจริยธรรมเพราะการบริโภคปัจจัย ๔ การบริโภคเชิงพุทธเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การบริโภคเชิงพุทธจะคำนึงถึงตนเองและสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ พยายามสร้างความสมดุลให้กับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน พุทธจริยศาสตร์เน้นการบริโภคเพื่อคุณภาพของชีวิตจริง ๆ มิได้บริโภคเพื่อสนองความอยากแต่อย่างใด เมื่อรู้จักพอเพียง การดิ้นรน การแข่งขันของมนุษย์ในสังคมย่อมไม่มี ซึ่งเป็นเหตุจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติและคนในสังคมอย่างมีความสุข

๔.๖ พุทธจริยศาสตร์กับเหตุผลในฐานะผู้สนับสนุนและผู้คัดค้าน

การบริโภคปัจจัย ๔ พุทธจริยศาสตร์ก็มีเหตุผลในฐานะผู้สนับสนุนและผู้คัดค้านในการบริโภคปัจจัย ๔ ผู้สนับสนุนหมายถึง สนับสนุนให้มีการบริโภคเป็นไปเพื่อประโยชน์เกิดคุณค่าอย่างแท้จริง ผู้คัดค้านหมายถึง คัดค้านการบริโภคปัจจัย ๔ ที่เกิดโทษ มิเกิดประโยชน์คุณค่าที่แท้จริงพุทธจริยศาสตร์มีทรรศนะในฐานะผู้สนับสนุนและผู้คัดค้านดังนี้^{๑๒}

๔.๖.๑ เหตุผลในฐานะผู้สนับสนุน

๑. บริโภคแล้วเป็นสุขคือ การบริโภคแล้วไม่รู้สึกเดือดร้อนในภายหลังจึงจะเป็นความสุข กล่าวคือ “ผู้ชีวิตที่ดั่งามและเป็นสุข” จุดมุ่งหมายของชีวิตที่ดั่งามและเป็นสุขตามแนวทางพุทธปรัชญา ซึ่งพุทธปรัชญาได้อธิบายไว้อย่างครอบคลุมทุกด้านทุกมิติของชีวิต พร้อมทั้งได้ให้หลักการดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ดั่งาม การบริโภคแล้วเป็นสุขพุทธปรัชญาจึงให้ความสำคัญมาก การบริโภคแล้วเกิดความสุขที่ยั่งยืนพุทธจริยศาสตร์ สนับสนุนอย่างยิ่ง

๒. บริโภคปัจจัย ๔ แบบพอเพียงหากบริโภคปัจจัย ๔ โดยรู้จักความพอเพียง ความพอดี ความสุขก็เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคได้เพราะมนุษย์จะได้ไม่ต้องดิ้นรนแข่งขันกับความอยาก รู้จักคำว่าพอ ความสุขก็เกิดขึ้นอย่างแท้จริงพุทธจริยศาสตร์สนับสนุนความพอเพียงว่าเป็นการบริโภคที่ดี

^{๑๑} บุญมี แท่นแก้ว, จริยธรรมกับชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๘๐.

^{๑๒} วิทย์ วิศทเวทย์, จริยศาสตร์เบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๑๕.

๓. บริโภคปัจจัย ๔ ไม่เป็นหน้การบริโภคที่ไม่เป็นหน้ ย่อมนำสุขมาให้ และไม่เดือดร้อนในภายหลัง พุทธจริยศาสตร์จึงสนับสนุนการบริโภคตามหลักการนี้ คือ การบริโภคแล้วไม่เกิดความทุกข์ในภายหลัง^{๑๑}

๔. บริโภคปัจจัย ๔ ไม่ผิดศีลธรรมการได้ปัจจัย ๔ มาโดยไม่ผิดศีลธรรม คือ การเลี้ยงชีพโดยชอบ การได้มาซึ่งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค โดยไม่ไปปล้นจี้ วังราว ให้ได้มาโดยทุจริต ซึ่งจะไม่นำความทุกข์มาให้ตนเองและสร้างความเสียหายในภายหลัง พุทธจริยศาสตร์จึงสนับสนุนในการไม่ทำผิดศีลธรรม

๕. บริโภคปัจจัย ๔ แบบใช้ปัญญา การบริโภคด้วยปัญญาหมายถึงการกระทำของบุคคลที่ผ่านกระบวนการคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลที่ถูกต้องและตัดสินใจในสิ่งที่มีความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ต่อการบริโภคปัจจัย ๔ พุทธจริยศาสตร์สนับสนุนการใช้ปัญญาในการบริโภคปัจจัย ๔

๖. บริโภคแบบไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการบริโภคปัจจัย ๔ หากบริโภคปัจจัย ๔ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือทำลายธรรมชาติ การบริโภคเช่นนี้พุทธจริยศาสตร์สนับสนุนเพราะเป็นการบริโภคปัจจัย ๔ โดยไม่สร้างความเสียหาย

๔.๖.๒ เหตุผลในฐานะผู้คัดค้าน

๑. บริโภคแล้วเป็นทุกข์การบริโภคมักจะไม่ว่างทำอะไรที่นอกเหนือจากความเชื่อ ซึ่งหากมีการเปลี่ยนแปลงก็ต้องใช้เวลาและศึกษาเกี่ยวกับสิ่งนั้นนานๆ จึงจะตัดสินใจเชื่อในสิ่งที่ผู้อื่นได้เสนอแนะ การบริโภคก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำเนินชีวิตมนุษย์ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่ออาจมาจากพฤติกรรมของการบริโภคของสังคม และที่สำคัญสาเหตุเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อตนเองในด้านการมีหนี้สินล้นตัวบนพื้นฐานแห่งความสบาย แบบรู้ตัวและแบบไม่รู้ตัว ก่อให้เกิดการใช้จ่ายเกินตัว และสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ เป็นผลให้มีการบริโภคสิ่งเหล่านี้อยู่ร่ำไป สถานะทางครอบครัวรายได้ไม่พอกับรายจ่าย หลายคนส่วนใหญ่ต้องประสบปัญหาหนี้สินและเป็นทุกข์พุทธจริยศาสตร์จึงคัดค้านการบริโภคแล้วเป็นทุกข์ในภายหลัง

๒. บริโภคปัจจัย ๔ แบบไม่พอเพียง การบริโภคปัจจัยสี่ที่เกินความจำเป็นและไม่เพียงพอต่อการบริโภคอาจจะส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนในอนาคตได้เมื่อไม่รู้จักคำว่าพอเพียงมนุษย์ก็ต้องดิ้นรนเพื่อสนองความอยากอย่างไม่มีที่สิ้นสุดหากเป็นเช่นนี้พุทธจริยศาสตร์ก็คัดค้าน

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๗.

๓. บริโภคปัจจัย ๔ แล้วเป็นหนี้ คือ การบริโภคปัจจัย ๔ ถ้าหากเป็นหนี้แล้วพุทธจริยศาสตร์ไม่สนับสนุน การเป็นหนี้นำทุกข์มาให้แก่ผู้บริโภค การเป็นหนี้สินอาจส่งผลทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายตามมา พุทธจริยศาสตร์จึงคัดค้านการบริโภคที่เป็นหนี้

๔. บริโภคปัจจัย ๔ แบบผิดศีลธรรม พุทธจริยศาสตร์คัดค้านสำหรับผู้กระทำความผิดศีลธรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งการบริโภคในความทุกข์ของคนอื่นหากเป็นการบริโภคปัจจัย ๔ โดยเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ ผิดศีลธรรม พุทธจริยศาสตร์ก็ไม่เห็นด้วยกับการกระทำเช่นนั้น

๕. บริโภคปัจจัย ๔ แบบไม่ประกอบด้วยปัญญา คือ การบริโภคด้วยค้นหา หมายถึง ความโลภมาก ความมักมาก ความไม่พอเพียง หลงงมภายในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ว่าเป็นประโยชน์ลักษณะนี้พุทธจริยศาสตร์ก็คัดค้าน

๖. บริโภคปัจจัย ๔ แบบทำลายธรรมชาติหากการบริโภคปัจจัย ๔ เป็นไปเพื่อทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความเสียหายให้แก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย การบริโภคเช่นนี้ พุทธจริยศาสตร์ก็คัดค้านอย่างสิ้นเชิง

๔.๖ วิเคราะห์คุณค่าการบริโภคปัจจัย ๔

การบริโภคถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับมนุษย์ มนุษย์เกิดมาต้องมีการบริโภค หากไม่บริโภคปัจจัย ๔ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ก็มีอุปสรรค ดำรงชีวิตด้วยความลำบากหรือไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้จะเห็นได้ว่าการบริโภคปัจจัย ๔ นั้นจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างยิ่งในการวิเคราะห์คุณค่าของการบริโภคปัจจัย ๔ ถ้าหากวิเคราะห์ตามหลักจริยศาสตร์แล้ว จะต้องวิเคราะห์ให้เห็นคุณค่าของการบริโภคปัจจัย ๔ เพราะขบวนการศึกษาทางจริยศาสตร์ที่เห็นได้ชัดอยู่อย่างหนึ่งว่าเป็นศาสตร์ที่ศึกษาว่าอะไรคือสิ่งที่ดีสำหรับมนุษย์ ต่อไปนี้จะได้วิเคราะห์ประโยชน์ของการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมตามทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์ พุทธจริยศาสตร์วิเคราะห์ประโยชน์ของการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม พุทธจริยศาสตร์มีมุมมองทฤษฎีเห็นว่าคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมได้มีมุมมองเห็นคุณค่าในการบริโภคปัจจัย ๔ ดังนี้ คุณค่าทางสังคม และคุณค่าสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม

๑. คุณค่าทางสังคมหมายถึง คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีแนวความคิดว่าหากใครได้บริโภคอาหารที่แพง เสื้อผ้าที่สวยงามราคาแพง บ้านหรูหรา ยารักษาโรคที่แพงเกินความจำเป็น

สังคมก็จะมีแนวคิดมุมมองว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลร่ำรวย มีฐานะดี เป็นผู้มีอำนาจ จากแนวคิดที่กล่าวมานี้จึงทำให้คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมอยากที่จะบริโภคเช่นนี้ เพื่อให้เกิดคุณค่าทางสังคม

๒. คุณค่าสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ หมายถึงกลุ่มคนไทยบริโภคนิยมมีแนวคิดเห็นประโยชน์ว่า การบริโภคปัจจัย ๔ สามารถที่สนองความต้องการได้ สร้างความสุขกายสบายใจให้คุณค่าด้านร่างกายและจิตใจ อำนาจความแก่ชราได้เป็นอย่างดีจากสาเหตุแนวคิดเห็นคุณค่าเช่นนี้ คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมจึงหันมาสนใจบริโภคปัจจัย ๔ ด้วยความต้องการโดยไม่มีขอบเขตเพราะการบริโภคปัจจัย ๔ ลักษณะบริโภคนิยมเป็นสิ่งที่สนองความต้องการของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี หามนุษย์ที่จะปฏิเสธความต้องการบริโภคปัจจัย ๔ แบบบริโภคนิยมน้อยมาจากที่กล่าวมานี้ก็แสดงให้เห็นว่าคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเน้นวัตถุมากกว่าจิตใจ เน้นเสพอย่างเดียวด้วยแนวคิดเช่นนี้คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมจึงเห็นคุณค่าที่เกิดจากการบริโภคนิยม^{๔๔}

ทรรศนะเรื่องคุณค่าที่ได้จากการบริโภคปัจจัย ๔ พุทธจริยศาสตร์มีทรรศนะต่อการบริโภคนิยมของคนไทยวิเคราะห์ได้ว่า จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าคุณค่าของการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมตามทรรศนะพุทธจริยศาสตร์เห็นว่าเป็นคุณค่าที่ไม่ยั่งยืน เป็นคุณค่าที่ไม่แท้จริงหรือเป็นแค่คุณค่าเทียมที่สนองความต้องการทางกามคุณของมนุษย์เท่านั้น

เหตุผลที่คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเห็นว่าคุณค่าของบริโภคนิยมเมื่อบริโภคแล้วทำให้มนุษย์ในสังคมมองว่าเป็นผู้มีฐานะร่ำรวย เป็นผู้มีอำนาจ เป็นผู้ดีในสังคม พุทธจริยศาสตร์มีทรรศนะว่าการบริโภคที่คตินั้น ควรมองดูที่คุณค่าที่แท้จริงของการบริโภคปัจจัย ๔ การที่มีมุมมองว่าบริโภคเพื่อให้คนในสังคมมองว่า คุณมีฐานะ ร่ำรวย มีอำนาจนั้น มิใช่คุณค่าของการบริโภค คุณค่าที่แท้จริงของการบริโภคควรให้คุณค่าที่แท้จริงแก่มนุษย์คือ บริโภคเพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิต มิใช่สนองตัณหา ถ้าหากมีมุมมองว่าบริโภคเพื่อให้สังคมยอมรับว่ารวยมีฐานะ มีอำนาจจลาจลสำหรับคนที่ไม่มีเงินก็จะพยายามแสวงหาแต่การบริโภคที่เกินความจำเป็นซึ่งอาจเป็นปัญหาทำให้คนในสังคมไทยเกิดการแข่งขันกันและทำให้สังคมได้รับความเดือดร้อน

เหตุผลที่คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเห็นว่าประโยชน์ของการบริโภคนิยมอยู่ที่สนองความต้องการทางจิตใจได้สร้างความสะดวกสบายให้กับชีวิตด้วยเหตุผลนี้ คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมจึงเสพสนองความอยากอย่างเดียว

ตามทรรศนะพุทธจริยศาสตร์เห็นว่าการบริโภคที่สนองตัณหา (ความอยาก) เช่นนี้เป็นเหตุนำมาซึ่งความทุกข์พุทธจริยศาสตร์มิได้ปฏิเสธความสุข พุทธจริยศาสตร์มีทรรศนะว่าการที่

^{๔๔} ชัชชัย กุ่มทวีพร, ผศ., จริยศาสตร์ : ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท Mild Publishing, ๒๕๔๑), หน้า ๗๒.

ได้มาซึ่งความสุข การบริโภคปัจจัย ๔ เป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขแต่ความสุขที่เกิดจากการบริโภคปัจจัย ๔ ต้องการเป็นความสุขที่แท้จริง การบริโภคแบบสนองตัณหาคือความอยาก พุทธจริยศาสตร์เห็นว่าความอยากของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าบริโภคแบบสนองความต้องการแบบตัณหา เช่นนี้ มนุษย์ต้องดิ้นรนเพื่อแสวงหาอย่างไม่มีวันสิ้นสุดอย่างแน่นอน มีคำถามอยู่ว่าในเมื่อคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมบริโภคปัจจัย ๔ เพื่อสนองความต้องการเช่นนี้แล้วคนไทยจะพบกับความสุขที่แท้จริงที่เกิดจากการบริโภคหรือไม่

การบริโภคปัจจัย ๔ ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ในทรรศนะเหตุผลเรื่องคุณค่าของการบริโภคปัจจัย ๔ พุทธจริยศาสตร์มีมุมมองว่าการบริโภคนั้นมีคุณค่ามากเพราะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ พุทธจริยศาสตร์มีมุมมองว่าการบริโภคปัจจัย ๔ ตามหลักพุทธจริยศาสตร์สามารถให้คุณค่าในระดับ ๒ ระดับดังนี้คือ^๕

๑. คุณค่าพื้นฐาน หากมนุษย์บริโภคปัจจัย ๔ ตามหลักพุทธจริยศาสตร์จะสามารถทำให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขไม่เป็นหนี้สินเพราะรู้จักบริโภคด้วยความพอดีตามมีตามได้รู้จักใช้ปัญญาในการบริโภคทำให้ตนเองและผู้อื่นไม่เดือดร้อน

๒. คุณค่าระดับสูงสุด หากมนุษย์บริโภคปัจจัย ๔ ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ก็จะทำให้มนุษย์สามารถพบกับความสุขที่เกิดจากการบริโภคอย่างแท้จริง ทำให้มนุษย์หลุดจากการเป็นทาสของกิเลสหรือความอยากซึ่งเป็นเหตุนำมาซึ่งความทุกข์เดือดร้อนจะเห็นได้ว่าการบริโภคตามหลักพุทธจริยศาสตร์นั้น เน้นใช้ปัญญาเหตุผลก่อนที่จะบริโภค การบริโภคนั้นจึงจะได้ชื่อว่าเป็นการบริโภคที่ดี และเป็นการบริโภคเพื่อคุณภาพชีวิต^๖

๔.๘ วิพากษ์

บริโภคนิยมเป็นการบวนการแสวงหาความสุขที่เกิดจากการบริโภคนั้นวัตถุนิยมนอกซึ่งสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดีสร้างความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภค กลุ่มบริโภคนิยมของคนไทยเห็นคุณค่าที่เกิดจากการบริโภคเช่นนี้ จึงมีแนวคิดที่อยากจะเสพหรือมีแนวคิดอยากที่จะบริโภคกลุ่มบริโภคนิยมของคนไทยที่มีแนวคิดเช่นนี้ มีแนวคิดหลายแนวคิดที่กลายเป็นบริโภคนิยม กลุ่มบริโภคนิยมบางคนก็มีแนวคิดว่าการบริโภคของหรรษาของแพงของมีเยื่อ ทำให้เกิดคุณค่าทางสังคมด้วยเพราะมีแนวคิดที่เชื่อว่า ถ้าบุคคลใดบริโภคของที่แพงๆ

^๕ อำนวย ย์ชัยธนา, ปัญหาวจรียศาสตร์เชิงวิพากษ์, (สงขลา : มาสเตอร์พีธ, ๒๕๔๑).

^๖ วิทย์ วิศทเวทย์, จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาวจรียธรรม, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๒), หน้า ๑๒๕.

หรรษาแสดงว่าบุคคลผู้นั้นมีฐานะในสังคมเป็นผู้มีอำนาจเป็นผู้มีเกียรติในสังคมไทย เพราะเหตุนี้คนไทยจึงหันมานิยมบริโภคนิยมตามกระแสของสังคม

ทฤษฎีของพุทธจริยศาสตร์ เมื่อกล่าวถึงการบริโภคทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์เห็นว่า การบริโภคเป็นการเลี้ยงชีวิตเพื่อความอยู่รอดเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่เกิดมาจะต้องบริโภค มิใช่บริโภคด้วยตัณหาคือ ความอยากที่จะบริโภคเกินความจำเป็นรู้จักใช้เหตุผลหรือปัญญาก่อนที่จะบริโภค การบริโภคเช่นนี้ จึงจะถือว่าเป็นการบริโภคที่ดี

จากหลักการดังกล่าวที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมิได้บริโภคตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งมีความแตกต่างหรือเหตุผลทางแนวคิดในการบริโภคอย่างเห็นได้ชัด มีแนวคิดแตกต่างกันมีวัตถุประสงค์เป้าหมายของการบริโภคแตกต่างกัน

ปัจจุบันการบริโภคปัจจัย ๔ เป็นเรื่องสำคัญเพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์หากมนุษย์ไม่มีการบริโภคมนุษย์ก็ไม่สามารถมีศักยภาพที่สมบูรณ์ได้ โดยเฉพาะคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมปัจจุบันการบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเน้นเสพ เน้นสนองความต้องการอย่างเดียว โดยมีคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากการบริโภค การบริโภคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมักบริโภคปัจจัย ๔ ด้วยความหรรษา แพงทันสมัย ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มบริโภคนิยมชอบอาหารที่แพง หรรษาเป็นอาหารที่คนนิยม อาหารฟาสต์ฟู้ดพิซซ่า เป็นต้น การบริโภคเครื่องนุ่งห่ม ชอบซื้อเสื้อผ้าที่สวยงามหรือเป็นแฟชั่นสมัยใหม่ เน้นความสวยงาม การบริโภคที่อยู่อาศัย ชอบสร้างบ้านใหญ่โตหรรษา ชอบตกแต่ง ชอบบ้านสวย ๆ การบริโภคยารักษาโรค ชอบบริโภคยาที่เกินความจำเป็นเช่น ยารับประทานแล้วทำให้ขาว ยาที่รับประทานแล้วทำให้หุ่นดี สวย เท่ๆ ตามทฤษฎีหลักการบริโภคตามหลักพุทธจริยศาสตร์ แล้วมิเห็นด้วยกับการบริโภคเช่นนั้น การบริโภคอาหารแบบบริโภคนิยม ชอบอาหารแพงหรรษาเช่นนี้บริโภคเกินความจำเป็นเน้นเสพอย่างเดียวเช่นนี้ มุมมองทฤษฎีทางพุทธจริยศาสตร์เห็นว่า ถ้าบริโภคเช่นนี้โดยไม่ได้ใช้ปัญญาในการบริโภคก็อาจทำให้เกิดโรคร้ายเบียดเบียนได้

การบริโภคเครื่องนุ่งห่ม เสื้อผ้าที่สวยงามตามแฟชั่นที่ทันสมัย ทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์เห็นว่าเป็นการบริโภคเกิดความจำเป็น อาจทำให้เกิดหนี้สินได้และอาจมีปัญหาอื่นๆ ตามมา

การบริโภคที่อยู่อาศัย ชอบบ้านสวยใหญ่โตหรรษา ชอบตกแต่งประดับเกินความจำเป็นทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์เห็นว่า การที่สร้างที่อยู่อาศัยเช่นนี้เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมทำให้ธรรมชาติขาดความสมดุล

การบริโภคยารักษาโรคชอบบริโภคเพื่อความสวยงามทางร่างกายดังเห็นได้จากยาในโฆษณาทางสื่อในปัจจุบันมียาที่เพิ่มความสวยงาม หลายตัวอย่างมุมมองทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์

เห็นว่า การบริโภคยาควรเป็นไปเพื่อบำบัดโรคและรู้จักใช้ปัญญาในการแสวงหายาให้รู้จักคุณค่า ประโยชน์และโทษของยา แต่กลุ่มบริโภคนิยมมิได้คำนึงถึงคุณค่าอย่างรอบคอบ เน้นเสพอยากสวย อยากเท่ห์สนองความต้องการอย่างเดียว อาจทำให้เป็นอันตรายแก่ชีวิตได้

ปัญหาทางจริยธรรมเป็นกระบวนการหน้าที่ของจริยศาสตร์ที่จะต้องมาวิเคราะห์ บริโภคนิยมของคนไทยสร้างปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดจากการบริโภคเช่น ปัญหาสังคมวุ่นวาย ปัญหาวัฒนธรรมเสื่อม ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคนิยมที่เกินความจำเป็นจะเห็นได้ว่าภัยที่ตามมาที่เกิดจากการบริโภคนิยมมีมากมาย

ปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดจากการบริโภคเหล่านี้พุทธจริยศาสตร์ มิเห็นด้วยเพราะ บริโภคแล้วทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรม พุทธจริยศาสตร์เห็นว่าเป็นการบริโภคที่ไม่เป็น ประโยชน์ มิควรบริโภคปัจจัย ๔ โดยขาดหลักการบริโภคที่ดี การบริโภคปัจจัย ๔ ที่ดีควรเป็นการ บริโภคปัจจัย ๔ โดยมีให้เกิดปัญหาทางจริยธรรม การบริโภคที่ดีไม่ควรทำลายสิ่งแวดล้อม มิควร สร้างปัญหาทางสังคม มิควรสร้างปัญหาทำให้เกิดผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ฯ

หลักการบริโภคปัจจัย ๔ ตามหลักพุทธจริยศาสตร์มิได้มีมุมมองให้มนุษย์มองเห็น ประโยชน์ที่เกิดจากการบริโภคที่เป็นพื้นฐาน ทำให้ชีวิตสะดวกสบาย อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข อย่างเดียว แต่ยังมีทรศนะเห็นประโยชน์ขั้นสูงสุดเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้สมบูรณ์ เพื่อให้มนุษย์พบกับความสุขที่แท้จริงเกี่ยวกับการบริโภคคือ ประโยชน์สูงสุด ประโยชน์สูงสุด ของการบริโภคปัจจัย ๔ คือการหลุดพ้นจากการเป็นทาสของการบริโภคที่ไม่มีคุณค่าที่แท้จริงหลุด พ้นจากความอยากที่เกินความจำเป็น

ทรศนะการบริโภคปัจจัย ๔ ต่อสังคมไทยพุทธจริยศาสตร์มิได้ปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงว่า ไม่มีคุณค่าเลยแต่ก็มีทรศนะเห็นว่า การบริโภคนิยมของคนไทยอาจทำให้เศรษฐกิจดี สร้าง รายได้ให้กับคนในประเทศได้เช่นเดียวกัน คนในประเทศประชาชนมีรายได้ดีสร้างความสุขสบาย ให้แก่ผู้บริโภคได้ พุทธจริยศาสตร์เน้นส่งเสริมสนับสนุนการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เน้นศักยภาพ ของมนุษย์เพื่อให้มนุษย์พบกับสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์จะเห็นได้ว่าผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคนิยมทำให้ศักยภาพของมนุษย์ลดลง การบริโภคนิยมของกลุ่มบริโภคนิยมทำให้ร่างกายและจิตใจ ของความเป็นมนุษย์ลดศักยภาพลง วิพากษ์มาทั้งหมดนี้ก็เป็นทรศนะท่าที่มุมมองของการบริโภค ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่มีต่อการบริโภคปัจจัย ๔ ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม